

Competența Direcției Generale Anticorupție
în efectuarea actelor de cercetare penală.
Aspecte de jurisprudență neunitară

Competence of the General Anticorruption Directorate
in carrying out the criminal investigation.
Aspects of non-unitary jurisprudence

Ioan Dumitru Apachiței¹

Rezumat: Competența ofițerilor Direcției Generale Anticorupție de a efectua acte de cercetare penală în alte cauze decât cele privitoare la personalul Ministerului Afacerilor Interne continuă să constituie un vector al unei jurisprudențe divergente. Identificarea unor repere care să stabilească condițiile de verificare a competenței organelor din structura Direcției Generale Anticorupție are relevanță în stabilirea legalității obținerii probelor.

Cuvinte-cheie: competență; delegare; personal M.A.I.

Abstract: The competence of the officers of the General Anticorruption Directorate to carry out criminal investigations in cases other than those concerning the staff of the Ministry of Internal Affairs continues to be a vector of divergent jurisprudence. The identification of some benchmarks that establish the conditions for verifying the competence of the bodies within the structure of the General Anticorruption Directorate is relevant in establishing the legality of obtaining evidence.

Keywords: competence; delegation; personal M.A.I.

1. Perspective teoretice asupra competenței Direcției Generale Anticorupție de efectuare a actelor de cercetare penală

1.1. Cadru normativ de referință

Aderarea României la Uniunea Europeană a presupus o serie de măsuri premergătoare destinate să așeze administrația publică pe un fâgaș al legalității, predictibilității și siguranței. În acest context, lupta împotriva corupției din administrația publică reprezintă un obiectiv esențial, sens în care în cadrul Ministerului Afacerilor Interne² (în continuare M.A.I.) a fost înființată Direcția

¹ Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, avocat în cadrul Baroului Iași, email: ioandumitruapachitei@gmail.com.

² Conform art. 32 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 96/2012, publicată în M. Of. nr. 884 din 22 decembrie 2012, în cuprinsul actelor normative în vigoare, denumirea Ministerul

Generală Anticorupție (în continuare D.G.A.). Aceasta a fost și modalitatea de abordare conferită de Consiliul Legislativ³ asupra avizului de aprobare a O.U.G. nr. 120 din 01 septembrie 2005 privind operaționalizarea Direcției generale anticorupție din cadrul Ministerului Afacerilor Interne⁴.

Perspectiva competenței ofițerilor D.G.A. privind efectuarea actelor de cercetare penală continuă să prezinte unele aspecte controversate, generate, în principiu, de modalitatea de interpretare a dispozițiilor legale.

Analiza cadrului legal aplicabil vizează în primul rând art. I din Legea nr. 161 din 30 mai 2005 privind stabilirea unor măsuri pentru prevenirea și combaterea corupției în cadrul Ministerului Afacerilor Interne⁵, prin care se modifică art. 11 din O.U.G. nr. 63 din 28 iunie 2003⁶ în sensul în care *în cadrul aparatului central al Ministerului Administrației și Internelor se înființează Direcția generală anticorupție, ca structură specializată pentru prevenirea și combaterea corupției în rândul personalului propriu*, de asemenea, *Direcția generală anticorupție este subordonată direct ministrului afacerilor interne*. Dispozițiile legale indicate stabilesc, de principiu, două direcții privind competența funcțională și subordonarea ierarhică a ofițerilor D.G.A.

Corecta delimitare a perspectivei legiuitorului delegat asupra scopului actului normativ reglementat rezidă, de principiu, în nota de fundamentare aferentă ordonanței de urgență⁷. Așadar, conținutul notei de fundamentare a O.U.G. nr. 120/2005 stabilește faptul că „s-a înființat în subordinea Ministrului Administrației și Internelor Direcția generală anticorupție, ca structură specializată pentru prevenirea și combaterea corupției în rândul personalului propriu (...) se impune luarea unor măsuri imediate, extraordinare pentru ca ofițerii de poliție judiciară din cadrul Direcției generale anticorupție să fie abilitați să efectueze activități de descoperire a infracțiunilor de corupție ce intră în competența Parchetului Național Anticorupție, săvârșite de personalul Ministerului Administrației și Internelor”.

Cu privire la nota de fundamentare anterior redată, este esențial de precizat faptul că acesta, conform dispozițiilor art. 43 din Legea nr. 24/2000 privind tehnica legislativă, enunță, în sinteză, scopul și, după caz, motivarea reglemen-

Administrației și Internelor se înlocuiește cu denumirea Ministerul Afacerilor Interne, urmând ca în cuprinsul citărilor ulterioare să se aibă în vedere că a operat o astfel de modificare terminologică.

³ [Online] <http://www.cdep.ro/proiecte/2005/300/50/9/cl359.pdf>, consultat în 30 martie 2020.

⁴ Publicată în M. Of. nr. 809 din 06 septembrie 2005 și aprobată prin Legea nr. 383/2005, publicată în M. Of. nr. 1159 din 21 decembrie 2005.

⁵ Publicată în M. Of. nr. 476 din 06 iunie 2005.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 462 din 28 iunie 2003, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 604/2003, publicată în M. Of. nr. 06 din 06 ianuarie 2004.

⁷ În același sens sunt și dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. b) și art. 34 alin. (5) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010.

tării, stabilind direcția în care trebuie înțeles întreg materialul legislativ. Mai exact, preambulul oricărei ordonanțe de urgență este de natură să orienteze întreaga reglementare, determinând obiectul și principiile care stau la baza acesteia.

Astfel, cu privire la problema de drept ridicată, actorii sistemului juridic sunt ținuti, în aplicarea și interpretarea legii, să aibă în vedere scopul, rațiunea și limitele impuse de legiuitor, respectiv faptul că această reglementare a apărut și a fost adoptată într-un anumit context, vizând anumiți destinatari ai normei. Trebuie avut în vedere că dispozițiile art. 43 din Legea nr. 24/2000 mai stipulează faptul că preambulul „*nu poate cuprinde nici directive, nici reguli de interpretare*”, cu toate acestea, ar fi eronat să înțelegem că putem interpreta într-o manieră divergentă conținutul preambulului de partea dispozitivă a actului normativ avut în vedere.

Competența funcțională exclusivă a ofițerilor D.G.A. este evidențiată și prin prevederile Regulamentului de organizare și funcționare al Direcției⁸, acesta făcând în mod exclusiv referire la personalul propriu al M.A.I., sub toate aspectele legate de prevenirea corupției.

Schimbarea de optică a legiuitorului delegat asupra competenței funcționale a D.G.A. a survenit odată cu adoptarea O.U.G. nr. 59 din 12 iunie 2013⁹. Nota de fundamentare a ordonanței reținând, printre altele, că structurile de parchet teritoriale nu dețin un personal propriu de poliție judiciară care să fie specializat în prevenirea și combaterea faptelor de corupție, de asemenea, neexistând nici o structură specializată la nivelul administrației publice centrale și locale care să aibă o astfel de competență¹⁰. Totodată se mai arată că D.G.A. are competență să efectueze activități de prevenire și descoperire a faptelor de corupție săvârșite de personalul M.A.I., astfel cum este stabilit prin Hotărârea de Guvern nr. 416 din 09 mai 2007¹¹. În final, inițiatorul ordonanței mai arată că în cadrul D.G.A. s-au primit sesizări privind posibile fapte de corupție săvârșite de personalul celorlalte ministere sau din cadrul administrației publice locale, instituții de învățământ etc., așadar, „întrucât faptele exced competenței Direcției Generale Anticorupție sesizările au fost transmise instituțiilor publice competente a le instrumenta, potrivit legii”¹². De asemenea, se mai arată că „Modificările propuse au în vedere:

⁸ Aprobat prin O.M.A.I. nr. 158/2017, publicat în M. Of. nr. 17 din 08 ianuarie 2018.

⁹ Publicată în M. Of. nr. 355 din 14 iunie 2013.

¹⁰ În același sens s-a reținut și în cuprinsul *Raportului intermediar al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare*, Bruxelles, 12 februarie 2009, p. 6. Astfel, s-a reținut că „*extinderea competențelor DGA pentru a ancheta cazuri de corupție din cadrul administrației publice locale, pare a fi un aspect controversat*”, [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0070&from=RO>, consultat în 02 aprilie 2020.

¹¹ Publicată în M. Of. nr. 311 din 10 mai 2007.

¹² [Online] <http://www.cdep.ro/proiecte/2013/200/00/5/em413.pdf>, consultat în 02 aprilie 2020.

Acordarea competenței materiale generale lucrătorilor specializați ai Direcției Generale Anticorupție din cadrul Ministerului Afacerilor și Interne pentru a efectua, în condițiile prevăzute de lege, activități de prevenire și descoperire, precum și actele de cercetare penală dispuse de procurorul competent privind infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare¹³. Rezultă, așadar, faptul că s-a avut în vedere o extindere a competenței materiale a ofițerilor din cadrul D.G.A.; și așa ar fi stat lucrurile dacă O.U.G. nr. 59/2013 nu ar fi fost respinsă prin Legea nr. 324 din 28 noiembrie 2013¹⁴. Cu toate acestea, trebuie să admitem că O.U.G. nr. 59/2013 a intrat în vigoare de la publicarea în Monitorul Oficial, ordonanța producându-și efectele privitoare la extinderea competenței D.G.A., faptul că aceasta a fost respinsă de către Parlament, reprezintă un argument al revenirii la sfera de reglementare avută anterior.

Analizând dispozitivul O.U.G. nr. 59/2013 constatăm că operează două modificări de substanță, prima asupra cadrului normativ ce reglementează organizarea și funcționarea M.A.I., corespondente dispozițiilor art. 10 alin. (4) din O.U.G. nr. 30 din 25 aprilie 2007¹⁵ în sensul în care nu s-ar mai fi specificat faptul că D.G.A. are competență *pentru prevenirea și combaterea corupției în rândul personalului propriu*, ci ar fi devenit o structură *specializată în prevenirea și combaterea corupției*, subliniindu-se o competență materială generală. Cea de-a doua modificare vizează extinderea competenței sub aspectul infracțiunilor ce pot face obiectul activității ofițerilor D.G.A., vizând și faptele relevante penal corespunzătoare infracțiunilor de corupție reglementate de Codul penal, nu doar cele prevăzute de Legea nr. 78/2000¹⁶.

1.2. Aspecte relevante în materie de competență și delegare

Dispozițiile art. 1 din O.U.G. nr. 120/2005 fac două mențiuni esențiale: în primul rând, atât alin. (1) cât și alin. (2) fac referire în mod expres la faptul că ofițerii D.G.A. au competență exclusivă în privința personalului Ministerului Afacerilor Interne – făcând deci vorbire despre o competență personală (*rationae personae*), care trebuie să fie incidentă. În al doilea rând, competența D.G.A. este limitată exclusiv la faptele relevante penal prevăzute de Legea nr. 78/2000.

Complementar celor amintite trebuie avut în vedere și faptul că normele procesual penale indicate, fie că vorbim de dreptul comun sau de cel indicat în

¹³ Se remarcă o eroare în sensul în care art. II al O.U.G. nr. 59/2013 care modifică art. 1 din O.U.G. nr. 120/2005, extinde sfera de competență a ofițerilor D.G.A. atât la infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000, cât și la infracțiunile prevăzute de art. 254 – 257 din Codul penal din 1969.

¹⁴ Publicată în M. Of. nr. 746 din 02 decembrie 2013.

¹⁵ Publicată în M. Of. nr. 309 din 09 mai 2007.

¹⁶ Art. 1 din O.U.G. nr. 120/2005, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 146 din 23 iulie 2012, publicată în M. Of. nr. 506 din 24 iulie 2012, stabilește faptul că ofițerii din cadrul D.G.A. au competență să efectueze acte de cercetare penală dispuse de procurorul competent, doar în privința infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 78/2000.

legislația specială, sunt de strictă interpretare; legiuitorul neprevăzând în acest caz situații derogatorii.

Problematica competenței organelor de urmărire penală este una continuă, validitatea atât a dispunerii, cât și a efectuării actelor în cauza penală trebuie să fie permanentă. Prin analogie, ipoteza amintită o putem asemăna cu aceea a probelor derivate, conform art. 102 alin. (4) Cod de procedură penală, astfel o probă derivată este legal obținută dacă proba din care a fost obținută este și ea legal administrată și nu se putea obține altfel.

În susținerea considerentelor formulate anterior urmează să facem trimiteri la două decizii ale Curții Constituționale care stabilesc pe de o parte competența limitată a ofițerilor D.G.A., iar pe de altă parte fixează raportul dintre competența materială și personală a organelor de urmărire penală și tipul de nulitate care sancționează încălcarea regulilor privitoare la o atare competență.

În primul rând, avem în vedere Decizia nr. 674 din 17 noiembrie 2016¹⁷ privind excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I și II din Legea nr. 161/2005, astfel încât în cuprinsul paragrafului 31 Curtea a reținut că „Direcția Generală Anticorupție este o structură specializată în prevenirea și combaterea corupției în rândul personalului propriu al Ministerului Internelor și Reformei Administrative, având, astfel, competența de a desfășura acte de cercetare penală numai în ceea ce privește o anumită categorie de fapte, săvârșite exclusiv de persoane încadrate în cadrul aparatului acestui minister”. Este în afara temei să facem referire la faptul că excepția de neconstituționalitate a fost respinsă, ceea ce este esențial este reprezentat de caracterul obligatoriu al considerentelor amintite¹⁸. Din acestea observăm că însăși Curtea aderă la opinia conform căreia ofițerii D.G.A. pot efectua acte de cercetare penală cu privire la faptele săvârșite *exclusiv* de personalul propriu al M.A.I.

Pe de altă parte, prin Decizia nr. 302 din 04 mai 2017¹⁹ de admitere a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. b) din noul Cod de procedură penală, Curtea a reținut că „soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile anterior menționate, care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea normelor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, este neconstituțională”. De asemenea, în cuprinsul paragrafelor 57 – 59 s-a mai arătat că „nerespectarea normelor legale

¹⁷ Publicată în M. Of. nr. 194 din 20 martie 2017.

¹⁸ În sensul în care atât deciziile Curții Constituționale, cât și considerentele pe care acestea se sprijină sunt obligatorii, a se vedea: Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în M. Of., nr. 16 din 26 ianuarie 1995 și Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în M. Of., nr. 291 din 4 mai 2010. În același sens, a se vedea și *Justiția constituțională: Funcții și raporturile cu celelalte autorități publice*, în Raport național pentru cel de-al XVI-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale Europene, prezentat de Curtea Constituțională a României, p. 43, [Online]: <http://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2019/10/ROMANIA-ro.pdf>, consultat în 03 aprilie 2020.

¹⁹ Publicată în M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017.

privind competența materială și după calitatea persoanei produce o vătămare care constă în dereglarea mecanismului prin care este administrată justiția. Aceasta este și explicația pentru care încălcarea dispozițiilor legale privind această competență se sancționează în reglementarea anterioară cu nulitatea absolută. Or, eliminarea din categoria nulităților absolute a nerespectării dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală permite aplicarea în procesul penal a unui criteriu subiectiv de apreciere din partea organului de urmărire penală. Astfel, prin nereglementarea unei sancțiuni adecvate în cazul nerespectării de către organul de urmărire penală a competenței sale materiale și după calitatea persoanei, legiuitorul a creat premisa aplicării aleatorii a normelor de competență pe care le-a adoptat. Pe de altă parte, Curtea reține că incidența nulității relative în cazul nerespectării dispozițiilor referitoare la competența materială și după calitatea persoanei a organului de urmărire penală determină în sarcina celui ce o invocă obligația dovedirii unui interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate, a dovedirii unei vătămări a drepturilor sale prin nerespectarea dispoziției, a dovedirii imposibilității înlăturării acestei vătămări altfel decât prin desființarea actului”. În final, s-a mai arătat că „dovedirea unei vătămări a drepturilor unei persoane exclusiv prin nerespectarea de către organul de urmărire penală a dispozițiilor referitoare la competența după materie și după persoană se transformă într-o probă greu de realizat de către cel interesat, ce echivalează, în fapt, cu o veritabilă probație diabolică și implicit determină încălcarea dreptului fundamental la un proces echitabil”. Concluzionând argumentele Curții, reținem că nerespectarea normelor de competență materială și personală de către organele de urmărire penală produce un prejudiciu atât de grav încât nu ar putea fi remediat decât prin sancționarea cu nulitatea absolută a actelor de urmărire penală efectuate cu nerespectarea acestor reguli de competență.

S-a arătat într-o opinie²⁰ că trebuie realizată o distincție între ceea ce privește efectuarea actelor de cercetare penală și actele efectuate ca urmare a delegării dispuse de către procuror, sub această distincție urmând a se face delimitarea între sfera actelor ce pot fi efectuate de către ofițerii D.G.A. Autorul citat susținând, printre altele, că raționamentul Deciziei C.C.R. nr. 674/2016 rezidă în aceea că s-a făcut trimitere doar la prima ipoteză, aceea a efectuării actelor de cercetare penală, caz în care ar urma să fie efectuate conform exigențelor art. 1 din O.U.G. nr. 120/2005. În esență, se conchide în sensul în care privitor la personalul M.A.I. au competență de a efectua cercetarea penală doar ofițerii din cadrul D.G.A., de asemenea, aceștia putând efectua alte acte, în alte cauze, doar ca urmare a delegării primite din partea procurorului. Pornind de la această ultimă idee, s-ar putea afirma că în cazul delegării ofițerii D.G.A. ar putea efectua acte procedurale și privitor la persoane care nu fac parte din personalul M.A.I., or față

²⁰ A se vedea J. Condoiu, *Competența Direcției Generale Anticorupție de a efectua acte de cercetare penală*, în Revista Pro Lege, [Online] <http://revistaprolege.ro/competenta-directiei-generale-anticoruptie-de-efectua-acte-de-cercetare-penala/>, consultat în 04 aprilie 2020.

de acest aspect se pronunță și Curtea în paragraful 32, indicând că într-o atare ipoteză inculpatul va putea invoca o cauză de nulitate absolută, conform art. 280 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, în interpretarea dată prin Decizia C.C.R. nr. 302/2017²¹.

Instituția delegării este reglementată în cuprinsul prevederilor art. 201 Cod de procedură penală și constă în aceea că instanța sau organul de urmărire penală încredințează dreptul de a efectua un act procedural unui organ ierarhic inferior, chiar „din sfera altor organe judiciare”²². În susținerea acestei idei se oferă drept exemplu, de către autorul citat, prevederile art. 159 alin. (1) Cod de procedură penală privind comunicarea de către instanță a mandatului de percheziție domiciliară către procuror, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată, în acest din urmă caz, doar dacă se impune o cercetare la fața locului.

Pe de altă parte, se arată că delegarea către un alt organ judiciar a efectuării unui act procedural nu face necesară îndeplinirea de către acest organ a condițiilor competenței funcționale²³.

În baza dispozițiilor ce reglementează competența ofițerilor D.G.A. constatăm că se poate pune problema competenței funcționale, competenței materiale speciale și a unei competențe personale²⁴, raportat la structura din care fac parte și la calitatea specială a suspectului sau inculpatului de personal propriu al M.A.I. Analizând aspectele reținute s-ar putea concluziona că procurorul poate delega efectuarea unui act procedural către ofițerii D.G.A., caz în care ar fi exceptați de la regulile de competență funcțională.

Cu toate acestea, s-a mai arătat că în cazul infracțiunilor săvârșite de către personalul M.A.I., D.G.A. are „o competență exclusivă”²⁵, de unde putem de duce

²¹ „32. În acest context, Curtea reține că autorul excepției critice, de fapt, modul de aplicare a dispozițiilor de lege criticate, apreciind că Direcția generală anticorupție nu putea efectua cercetarea penală în cazul său, deoarece nu făcea parte din personalul Ministerului Administrației și Internelor. Cu alte cuvinte, acesta critică nerespectarea dispozițiilor privitoare la competența după calitatea persoanei în cazul cercetării penale efectuate cu privire la persoana sa. Or, potrivit art. 280 alin. (1) din Codul de procedură penală, încălcarea dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului în condițiile prevăzute expres de acest act normativ, autorul excepției având posibilitatea, potrivit art. 282 din Codul de procedură penală, ca, până la închiderea procedurii de cameră preliminară, să invoce nulitatea respectivelor acte”.

²² A. Crișu, *Drept procesual penal. Partea generală*, ed. a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2017, p. 426.

²³ A se vedea M. Udrouiu, *Procedură penală. Partea generală*, ed. a 4-a, Editura C.H. Beck, 2017, p. 541.

²⁴ Unii autori tratează competența personală ca fiind o formă de competență subsidiară. În acest sens, a se vedea A. Crișu, *op. cit.*, p. 230.

²⁵ J. Condoiu, *Competența Direcției Generale Anticorupție de a efectua acte de cercetare penală*, în Revista Pro Lege, [Online] <http://revistaprolege.ro/competenta-directiei-generale-anticoruptie-de-efectua-acte-de-cercetare-penala>, consultat în 04 aprilie 2020.

că în această ipoteză procurorul nu ar putea delega efectuarea actelor procedurale către un alt lucrător de poliție judiciară. Or, în atare condiții trebuie să observăm că există o contradicție, în primul rând prin delegare procurorul poate dispune efectuarea unor acte de cercetare penală către D.G.A., negând competența funcțională a acestora, dar, pe de altă parte, dacă efectuează urmărirea penală în condițiile art. 1 din O.U.G. nr. 120/2005 este ținut să nu poată delega, căci actele de procedură trebuie efectuate „*exclusiv*” de către ofițerii poliției judiciare din cadrul D.G.A.

A admite faptul că procurorul poate delega îndeplinirea unui act de procedură astfel, eludând prevederile referitoare la competență, ar însemna să admitem și faptul că fiecare act procedural ar putea fi îndeplinit prin delegare, or astfel am avea o competență formală, lipsită de substanța condițiilor legale. Așadar, consider că dispozițiile art. 201 alin. (1) teza a doua privind faptul că *delegarea poate fi dată numai unui organ sau unei instanțe de judecată ierarhic inferioare* trebuie interpretate în sensul în care se poate deroga doar de la competența materială și teritorială, iar nu și de la competența formală, deoarece dacă am deroga de la competența formală, implicit am putea deroga de la orice formă de competență, aspect care ar conduce urmărirea penală pe un fâgaș periculos al incertitudinii, eludând în totalitate orice principiu al continuității competenței. Un raționament similar a fost avut în vedere și de practica judiciară, astfel, prin Sentința penală nr. 252 din 20 noiembrie 2019 a Tribunalului Gorj s-a reținut că „în ce privește dispozițiile art. 324 alin. (3) Cod procedură penală, invocate de procurorul de ședință, care prevăd că, în cazurile în care procurorul efectuează urmărirea penală, poate delega, prin ordonanță, organelor de cercetare penală efectuarea unor acte de urmărire penală, instanța reține că acest articol din codul de procedură penală reprezintă o normă generală care stabilește posibilitatea unui transfer de competență de la procuror la organul de cercetare penală și nu instituie posibilitatea delegării organului de cercetare penală cu încălcarea normelor de competență personală prevăzute expres de lege”²⁶.

2. Perspectiva jurisprudenței

Preponderența excepțiilor invocate privitor la efectuarea unor acte de urmărire penală cu încălcarea regulilor de competență este incidentă în procedura fazei de cameră preliminară, dat fiind faptul că reprezintă faza filtru premergătoare judecării cauzei în fond.

În privința considerentelor teoretice expuse anterior jurisprudența națională s-a exprimat într-o manieră divergentă, instanțele adoptând ambele perspective de interpretare atât sub aspectul competenței limitate, cât și sub aspectul competenței extinse ca urmare a deletării prin ordonanța procurorului. Așadar, o parte a jurisprudenței naționale a achiesat la ideea că Direcția Generală Anticorupție are o competență limitată, în sensul dispozițiilor art. 1 alin. (2) din O.U.G. nr. 120/2005. Dispozițiile legale prevăzând două condiții esențiale, în

²⁶ [Online] <http://www.rolii.ro>, consultat în 05 aprilie 2020.

primul rând, se face trimitere la o competență limitată la infracțiunile reglementate de Legea nr. 78/2000, iar în al doilea rând, se face referire la o competență personală (*rationae personae*) determinată de calitatea specială a suspectului sau inculpatului de personal al M.A.I.

Prin încheierea nr. 779 din 07 octombrie 2014 a Curții de Apel București²⁷, judecătorul de cameră preliminară a respins contestația Parchetului de pe lângă Tribunalul București privitoare la admiterea excepției formulate de către inculpați în fața judecătorului de cameră preliminară de la Tribunalul București și care privea lipsa de competență a D.G.A. în cauze în care inculpații nu au calitatea de personal al M.A.I. În încheiere se arată că Tribunalul București a admis excepția formulată de inculpată privitor la necompetența materială a ofițerilor D.G.A., delegați de către procuror să efectueze actele de cercetare penală, sens în care a exclus toate probele administrate cu încălcarea regulilor de competență. Printre altele s-a mai arătat și că ofițerii D.G.A. „au competență doar în ceea ce privește săvârșirea unor fapte de corupție de către personalul M.A.I. Este adevărat că dispozițiile art. 324 alin. (3) NCPP nu fac distincție între organele de cercetare penală („în cazurile în care procurorul efectuează urmărirea penală, poate delega, prin ordonanță, organelor de cercetare penală efectuarea unor acte de urmărire penală”). Dar aceasta nu exclude obligativitatea prevăzută de lege, inclusiv de Cod, ca oricare dintre organele de cercetare penală pe care le-ar putea delega procurorul să aibă competența de a efectua actele de urmărire penală solicitate. Ori, ofițerii D.G.A. au prin lege competența limitată de a efectua acte dispuse de procuror, doar în ceea ce privește săvârșirea de fapte de corupție de către personalul M.A.I. Cum niciuna dintre inculpate nu avea calitatea de personal M.A.I., judecătorul a constatat nulitatea relativă a actelor de urmărire penală dispuse de procuror și efectuate de ofițerii D.G.A., inculpatelor aducându-li-se o vătămare a drepturilor lor, ce nu putea fi înlăturată decât prin desființarea acestor acte”. Soluția a fost menținută pentru aceleași considerente și în calea de atac soluționată de Curtea de Apel București.

În același sens s-a pronunțat și Tribunalul Gorj prin sentința penală nr. 252 din 20 noiembrie 2019²⁸, reținând că în baza dispozițiilor legale ce reglementează competența D.G.A., la care am făcut anterior trimitere, coroborate cu interpretarea dată de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 674/2016 „constată că Direcția Generală Anticorupție este o structură cu o competență specializată, determinată strict de lege, numai în prevenirea și combaterea corupției în rândul personalului propriu al Ministerului Internelor și Reformei Administrative”. De asemenea, se mai arată în cuprinsul sentinței menționate că delegarea procurorului către ofițerii D.G.A. nu poate opera cu încălcarea normelor de competență personală, acestea fiind reglementate expres. În final, instanța constată necompetența personală a lucrătorilor de poliție din cadrul D.G.A., sancțiunea fiind nulitatea absolută.

²⁷ În acest sens, a se vedea T. Manea, A.S. Uzlău, C. Voicu, *Camera preliminară. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, București, 2017, pp. 1-6.

²⁸ [Online] <http://www.rolii.ro>, consultat în 05 aprilie 2020.

În mod similar s-a decis și prin încheierea de cameră preliminară nr. 13 din 14 februarie 2018 a Tribunalului Timiș, în sensul constatării nulității actelor de urmărire penală obținute de lucrătorii poliției judiciare din cadrul D.G.A. – Serviciul Județean Mureș. Încheierea a fost atacată la Curtea de Apel Târgu Mureș, unde s-a decis casarea în parte a acesteia, în sensul reținerii competenței D.G.A.

Practica judiciară oferă și o altă orientare, în sensul în care D.G.A. este competentă să efectueze acte de cercetare penală ca urmare a delegării, prin ordonanța procurorul, ipoteză în care s-ar excepta aplicarea dispozițiilor referitoare la competența specială a ofițerilor din această structură specializată.

În sensul celei de-a doua orientări a practicii mai facem trimitere la Minuta întâlnirii judecătorilor din circumscripția Curții de Apel Târgu Mureș²⁹ în cuprinsul căreia se arată că prin „Încheierea penală nr. 73/CP/19.05.2017 definitivă prin Încheierea penală nr. 46/C/CP/ 22.06.2017 a Judecătorului de cameră preliminară de la CA Târgu-Mureș (dosar nr. 500/102/2017/a1 al Tribunalului Mureș) în cuprinsul căreia s-a apreciat, în esență, că ofițerul de poliție judiciară ce face parte din structura D.G.A. poate fi delegat de către procurorul de caz să efectueze acte de cercetare penală în cauze din categoria celor prevăzute de Legea 78/2000 cu privire la persoane ce nu fac parte din M.A.I. fără ca acest aspect să echivaleze cu un transfer de competență. Ca urmare, în cazul actelor de urmărire penală efectuate de către ofițerul de poliție judiciară din cadrul D.G.A. ca urmare a delegării primite din partea procurorului, chiar dacă se referă la alte persoane decât cele care fac parte din M.A.I. nu se poate discuta despre vreo nulitate absolută sau relativă”. În esență, prin minuta indicată anterior se reține că există o competență materială generală a organelor de cercetare penală³⁰, faptul că ofițerii D.G.A. au o specializare, reprezintă un aspect cu caracter administrativ, așadar „nu are relevanță din punct de vedere al procedurii penale specializarea organelor de cercetare penală”. De asemenea, se mai arată că dacă urmărirea penală este supravegheată de procurorul competent, nu se mai pune în discuție o eventuală necompetență a organelor de cercetare penală, indiferent dacă eventuala necompetență ar atrage nulitatea relativă sau absolută³¹.

Privitor la cele precizate trebuie să nuanțăm noțiunea de competență a organelor judiciare, rămânând de analizat dacă îndeplinirea competenței pro-

²⁹ [Online] http://portal.just.ro/43/Documents/Minute/MINUTA_2014.06.20_PENAL.pdf, pp. 21-25, consultat în 06 aprilie 2020.

³⁰ În același sens, a se vedea I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 44.

³¹ În același sens fiind exprimată și o opinie a Institutului Național al Magistraturii cu ocazia întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, structurilor specializate DNA și DIICOT și al parchetelor de pe lângă curțile de apel, București, 18 mai 2018, [Online] http://inm-lex.ro/fisiere/d_2441/Minuta%20intalnire%20drept%20penal%20procurori%2018%20mai%202018.pdf, pp. 64 și 65, consultat în 07 aprilie 2020.

curorului este necesară și suficientă, astfel încât să nu mai facă necesară o ulterioară analiză a competenței organelor de cercetare penală. În acest sens, jurisprudența Curții Constituționale este constantă în a arăta necesitatea ca legiuitorul să realizeze o clară demarcare între competențele organelor judiciare³², aceasta reprezentând o condiție a respectării principiului legalității³³. Privitor la acest aspect avem în vedere faptul că legiuitorul a reglementat la nivelul organelor de cercetare penală o competență specifică, dispozițiile art. 57 din Codul de procedură penală distingând între competențele proprii ale organelor de cercetare penală speciale și competențele organelor de cercetare penală ale poliției judiciare. Sub acest aspect nu putem afirma că dacă o infracțiune este dată în competența procurorului, conform art. 56 alin. (3) Cod de procedură penală, nu ar mai trebui îndeplinită și competența specifică a organelor de cercetare penală, căci, după se observă, acestea au anumite competențe specifice, rezultate chiar din cuprinsul dispozițiilor art. 57 Cod de procedură penală. Sub acest aspect, deși D.G.A. este încadrată formal în sfera organelor de cercetare penală a poliției judiciare, prezintă anumite particularități indicate de propriile norme de reglementare. Drept urmare nu pot achiesa la opinia anterior indicată care susține faptul că „atunci când se vorbește despre competența organelor de urmărire penală este avută în vedere, în primul rând, competența procurorului, referirile la organele de cercetare penală competente inducând mai mult ideea de specializare a acestora, în funcție de tipul cauzelor investigate”³⁴.

Concluzii

Stabilirea sferei de competență a D.G.A. este determinată de interpretarea dispozițiilor legale la care am făcut referire. Totodată, trebuie avut în vedere că interpretarea vizează atât stabilirea sensului normei juridice, cât și a voinței pe care legiuitorul a avut-o³⁵. În interpretarea istorică și teleologică a dispozițiilor legale rezultă că legiuitorul a avut în vedere stabilirea unei competențe restrânse a ofițerilor D.G.A., în susținerea acestui argument am arătat că prin O.U.G. nr. 59/2013, respinsă prin Legea nr. 324/2013, legiuitorul delegat a extins sfera de competență în intenția de a asigura cadrul legal în vederea asigurării personalului

³² În literatura de specialitate se identifică o competență generală pe care organele judiciare le au unul față de celălalt. În acest sens, a se vedea A. Crișu, *op. cit.*, p. 222.

³³ În acest sens, a se vedea paragrafele 15 și 16 din Decizia C.C.R. nr. 23 din 20 ianuarie 2016, publicată în M. Of., nr. 240 din 31 martie 2016, respectiv paragraful 55 din Decizia C.C.R. nr. 302/2017.

³⁴ Minuta întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, structurilor specializate DNA și DIICOT și al parchetelor de pe lângă curțile de apel, București, 18 mai 2018, [Online] http://inmlex.ro/fisiere/d_2441/Minuta%20intalnire%20drept%20penal%20procurori%2018%20mai%202018.pdf, p. 64, consultat în 07 aprilie 2020.

³⁵ În acest sens, a se vedea G. Antoniu, C. Bulai, *Dicționar de drept penal și de procedură penală*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 489, *apud*. A. Crișu, *op. cit.*, p. 45.

judiciar care să efectueze acte de cercetare penală și privitor la alte persoane decât cele care au calitatea de funcționari ai M.A.I.

Dacă s-ar recunoaște în această procedură o competență extinsă a D.G.A. de a efectua acte de cercetare penală s-ar goli de conținut cadrul legal ce le reglementează competența, normativizat prin dispozițiile art. 1 din O.U.G. nr. 120/2005, putând conduce la exercitarea discreționară a unor atribuții ca urmare a unei astfel de delegări din partea procurorului. Este cu atât mai necesară respectarea liniilor de competență, având în vedere existența unor competențe partajate la nivelul organelor de cercetare penală.

Problematica ce vizează competența D.G.A. cel mai probabil va rămâne, la nivelul practicii judiciare, cu un pronunțat caracter de incertitudine, aspect care ar trebui tranșat fie printr-o intervenție a Înaltei Curți care să vizeze practica neunitară, fie printr-o intervenție a legiuitorului care să clarifice cadrul de reglementare.